

THE QUALITY OF EDUCATION AT THE SHUMEN UNIVERSITY OF THROUGH THE FINDINGS OF THE GRADUATE STUDENTS¹

Abstract: The article presents an empirical study in all major structural units and specialties of the Shumen University for the student's opinion as one of the indicators for assessing the quality of education at the university. The purpose of this study is to study the opinion of students about studying at the Shumen University and to establish the level of student satisfaction with the quality of the educational process. The analysis was made both at the university level and through a comparative characterization of the data of the individual faculties.

Author information:

Korneliya Todorova

Assoc. prof., PhD

at Konstantin Preslavsky – University of Shumen

✉ k.todorova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Quality of education, satisfaction with the educational activity.

З а висшето училище усъвършенстването на образователната среда е основният начин за осигуряване качеството на обучение. Университетската образователна среда е съвкупност от академичен състав, технически, технологически, дидактически и организационни компоненти на образователния процес. Осигуряването на качеството на предоставяните образователни услуги следва да започне с организацията на основните процеси.

Целта на изследването е установяване на нивото на студентската удовлетвореност от качеството на учебния процес.

Удовлетвореността се формира при изпълнение на очакванията с които студентите влизат в ШУ и специалността. Степента в която те са осъществени и нивото на което студентските потребности са удовлетворени определя и равнището на удовлетвореност. За индикатори на студентската удовлетвореност се приемат: мотиви за удовлетворение и аргументи за неудовлетворение, цялостна оценка за преподаването, оценка на академичната етика и атмосфера в специалността, причини за посещаване на часове, оценка на специализираните дисциплини, оценка на възможностите за участие в научно-изследователската работа, отношение към текущия контрол, оценка на административното обслужване в различните звена на университета и др.

През месец юли 2020 г., в търсене на възможности за подобряване качеството на образованието, е проведено традиционното проучване на мнението на завършващите студенти в Шуменския университет (ШУ). Анкетирани са 1610 студента от всички специалности на университета: 974 от Педагогическия факултет (ПФ), 177 от Факултета по природни науки (ФПН), 168 от Факултета по хуманитарни науки (ФХН), 114 от Факултета по математика и

¹ Публикацията е в изпълнение на проект от ФНИ вх.№ РД-08-81/29.01.2021 на ШУ „Епископ Константин Преславски” „Динамика на конкурентната среда на националния пазар на образователни услуги (2015-2021), 2 част“

информатика (ФМИ), 111 от Факултета по технически науки (ФТН) и 68 от Колеж Добрич (КД). Преобладаващата част от респондентите (76,15%) са жени, а 22,48% - мъже. Като цяло това важи и за повечето структурни звена, с изключение на ФТН, където 2/3 от анкетираните са мъже. Обяснение може да се търси в професионалния профил на специалностите, както и в традиционните (може да се каже дори консервативни) виждания на нацията ни. Това е и аргументът за силно представения нежен пол в ПФ (86,33%) и КД (82,35%). Следва да се отбележи, че най-балансирана полова структура има извадката във ФПН – 56,50% жени и 41,24% мъже.

Интерес представлява фактът, че на университетско ниво, в по-голямата си част – около 60% - анкетираните са във възрастовия интервал над 31 години. Това предполага, че те са в разцвета на силите си, с достатъчно жизнен и трудов опит, поради което оценката им за обучението в Шуменския университет е зряла и осъзната. С най-голям относителен дял, малко над 1/3, са студентите на възраст между 31 и 40 г. (34,33%). Следва ги групата от студенти над 40 г. - 24,95%. На трето място се подреждат студентите между 25 и 30 годишна възраст с 21,23%. Едва на четвърто място по относителен дял са младите хора под 25 г. – 18,19%. Тази тенденция важи за повечето структурни звена. В някои от тях завършващите студенти до 25 г. са много слабо представени. Така е във ФХН – 11,90% и в ПФ – 13,14%. За други факултети това не важи, там тази категория анкетирани е в пъти повече. Такъв пример са ФТН и ФМИ, където относителният дял на анкетираните под 25 г. възраст е съответно 36,36% и 32,46%.

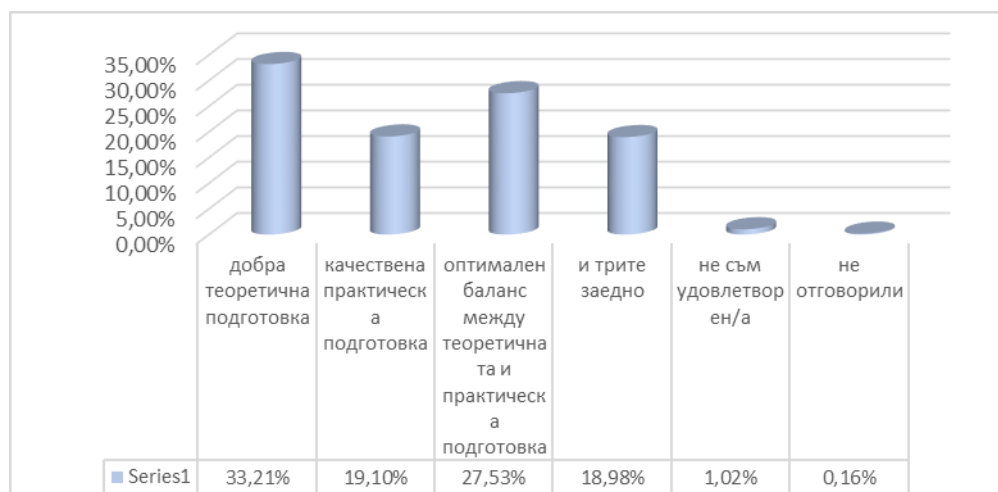
На ниво университет, в голямата си част – 98,95% - респондентите са доволни от факта, че завършват специалност в ШУ. Има нюанси в тяхното удовлетворение. Напълно доволни са 85,86%, а 13,09% - отчасти. (Фиг. 1) Пренебрежимо малко е отрицателният вот – само четири студента, който в относителен дял представлява 0,25%. На ниво структурни звена оценките гравитират около посочената, но с различно съотношение между степените на удовлетвореност. Най-голям е дялът на напълно удовлетворените студенти във ФПН (94,92%) и КД (92,65%). Сравнително най-нисък той е във ФХН (79,76%). Разликата между относително най-високия резултат на ФПН и най-ниския на ФХН е от 15 пункта. Тя не е съществена, но е показателна.

Фиг. 1 Удовлетвореност на студентите от завършване на специалност в ШУ

Причините за това удовлетворение са разнообразни. В скалата на направения рейтинг за целия университет най-предпочитаните са следните айтеми: „Добра теоретична подготовка“ (33,21%); „Оптимален баланс между теоретичната и практическа подготовка“ (27,53%) и „Качествена практическа подготовка“ (19,10%). На четвърто място с 18,98% е мотивът „И трите заедно“. Лицата, които са избрали становището „Не съм удовлетворен“ на ниво университет са 25, което представлява 1,02%. (Фиг. 2) Те са с различен относителен дял (от 0,69% до 1,64%) в четири звена: ФПН, ПФ, ФМИ и ФХН. Само във ФТН и

КД нито един студент не е изразил неудовлетворение. Въпреки, че в голямата си част анкетираните са удовлетворени, те са заблудени. Изведнъж повечето лица посочват причини за неудовлетвореност. В скалата на тези доводи на първите места са: „Стажовете и практиките не бяха достатъчни“ (22,94%), „Изучавах ненужни дисциплини“ (9,92%), „Поднасяните знания изоставаха от практиката“ (6,99%), „Изучаваните дисциплини не бяха достатъчни“ (6,65%). В посочените основания има вътрешно противоречие – от едната крайност, до другата – от ненужни до недостатъчни дисциплини. Безусловно обаче, с малко под $\frac{1}{4}$ се налага мнението, че стажовете и практиките не са достатъчни. Това е доминанта дори във ФТН и КД.

Фиг. 2 Аргументи за удовлетворението на студентите

Въпреки противоречивото удовлетворение на ниво университет, в голямата си част – 89,51% - анкетираните биха продължили образованието си в ШУ с различна степен на увереност (72,95% са категорични, а 16,56% са с условието „по-скоро да“). Негативно оценените са 4,83%, а неориентираните („не мога да преценя“) са 3,72%. Тази неориентираност, макар и сред 60 студента, която се среща в почти всички въпроси на допитването, е пример за незряло отношение на нашите възпитаници към образователния процес. На структурно ниво съотношението биха/небиха продължили образованието си в ШУ е близко до средното за университета. Изключение прави ФХН, където относителният дял на негативно настроените студенти е два пъти над средния – 10,12%.

Цялостната оценка на студентите на университетско ниво за преподаването в учебния процес е сравнително висока. На първо място в скалата на аргументите по този въпрос е айтемът „Поднасят се интересни и много полезни знания“. Припознали са го близо половината от анкетираните (49,62%). На второ място в класацията с 38,56% е „Създават се условия за активно и творческо участие в учебния процес“. Следва го мнението „Провокира се поведение на пасивност и получаване на „готови знания“ (8,67%), което е антипод на предходната теза, но с близо четири пъти по-малък относителен дял. Отрицателните становища са пренебрежимо малко – с относителен дял от 0,97% за „Преподаването е скучно и безинтересно“ и 0,85% за „Преподава се неразбираемо и се пренебрегва участието на студента“. (Фиг. 3)

Фиг. 3 Цялостна оценка на студентите за преподаването

Ако обединим последните три айтема, се констатира фактът, че над 10% от анкетираните имат критичен коментар към преподаването. На структурно ниво няма съществени отклонения от гореизложените виждания.

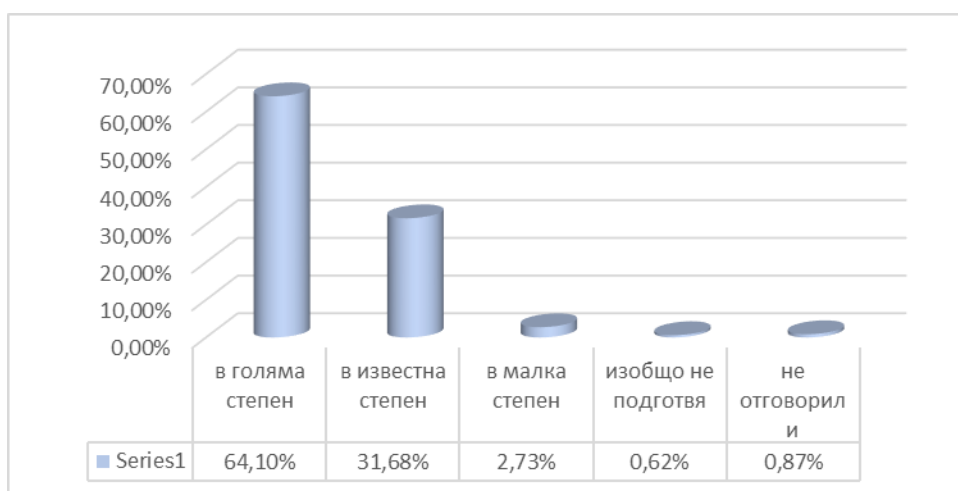
Като цяло, мнението на студентите за академичната етика е положително. На университетско ниво за 68,13% тя е много добра, за 25,60% - добра. Като задоволителна я оценяват 3,72% и само 0,43% – като лоша. Структурните звена, в която има макар и по една оценка „лоша“ са ФХН, ФТН, ФМИ и ПФ.

Самооценката на анкетираните за посещаването на учебни занятия е също позитивна. Като цяло, в преобладаващата си част те твърдят, че посещават редовно занятията (72,44%). Други 24,89% смятат, че ги посещават частично. Само 0,87% са си признали, че не посещават редовно часовете. Според сравнителната характеристика на резултатите на структурните звена, с най-добра самодисциплина са студентите от КД. От тях 80,88% посещават занятията редовно, като никой не посочва отговор „не“. Макар и условно, с най-лоша самодисциплина са анкетираните от ФХН. При тях 58,93% твърдят, че посещават редовно учебните занятия, а 2,98% признават, че не ги посещават.

В рейтинга на мотивите за посещаване на учебните занятия доминират следните: „Поради лична практическа полза и важност за по-нататъшната ми работа“ (40,33%); „За да се подготвя по-добре за изпитите“ (25,45%); „Поради интерес към определена дисциплина“ (16,84%); „Преподавателят дава интересна информация по дисциплината“ (13,90%). На ниво структурни звена резултатите варират около изложените за университета като цяло.

В своето мнозинство респондентите са на мнение, че дисциплините, които са изучавали от учебния си план, са съобразени с избраната от тях специалност – 98,51%. Повече от $\frac{3}{4}$ го твърдят категорично, а над $\frac{1}{5}$ – отчасти. Недоволните са пренебрежимо малко - 0,37%. На ниво структурни звена най-уверена е подкрепата на студентите от ФПН с вот от 84,18% за „да, напълно“, а най-уклончива е тази на студентите от ФХН с 58,93%.

Предложенията на анкетираните за промяна в учебния процес се обособяват в следните: „Да се използват алтернативни методи на обучение“ (25,16%), „Да се провеждат повече дискусии и диспути“ (20,34%), „Да се увеличи самостоятелната работа на студентите“ (13,53%). Не е малък дялът на тези, които са на мнение, че не са необходими промени в учебния процес (29,24%). На структурно ниво студентите, които са най-солидарни с направения избор от техните преподаватели и не намират необходимост от промяна, са тези от ФПН с вот от 41,59% и от ФТН с вот от 39,69%. Най-гърсеци промяна са студентите от ФХН и КД. Там под 25% от отговорите се доверяват на организацията на учебния процес и не претендират за промяна.

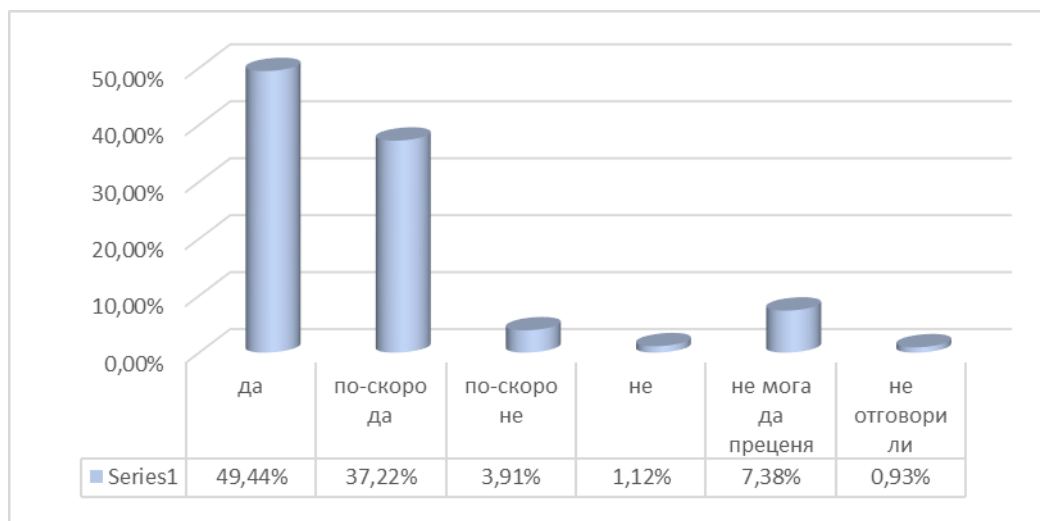

Фиг. 4 Студентска оценка за степента на подготовка за бъдещата професия от обучението в ШУ

Към текущия контрол също е налице одобрителна нагласа. Повече от половината от респондентите на университетско ниво застават зад идеята, че той „Стимулира системната подготовка“ (59,58%), други 33,91% смятат, че „Помага за по-обективна оценка“. Само 3,93% от анкетираните са негативно настроени към него, като смятат, че той затруднява излишно студента. В някои факултети този дял е по-висок от средния за университета – 6,43% (11 лица) за ФХН и 5,22% (6 лица) за ФМИ. Същевременно при тях категорията студенти, които виждат връзка между текущия контрол и системната подготовка са най-малко – около 54%.

В своята съвкупност, завършващите студенти дават висока оценка за професионалната си подготовка. Близко 2/3 (64,10%) са на мнение, че обучението в ШУ ги подготвя за бъдещата професия в голяма степен, а 31,68% - в известна степен. Скептиците, които избират айтема „малка степен“, съставляват 2,73% от извадката. Критично настроените са 0,62% от всички анкетираните, които застават зад позицията, че обучението изобщо не ги подготвя. (Фиг. 4) На ниво структурни звена има разнообразни вариации. Най-висока оценка дават в КД, където 77,94% считат, че обучението в ШУ ги подготвя за бъдещата професия в голяма степен. Най-много скептически настроени студенти има във ФМИ – 8,77% (10 лица) и във ФХН – 4,76% (8 лица). Само в КД няма такава категория анкетираните. Там няма и крайни песимисти, които в останалите факултети са около и под 1%, но са маркирани.

В тази връзка като цяло, на ниво университет, анкетираните са оптимисти за намирането на бърза и ефективна реализация. Близко половината (49,44%) дават категорично отговор „да“, 37,22% - „по-скоро да“. Песимистите на университетско ниво са 5,03%. (Фиг. 5) В основните структурни звена най-малък относителен дял имат в КД, а най-голям – във ФМИ – 11,4%.

Фиг. 5 Очаквания, че в резултат от полученото образование, студентите ще намерят бърза и ефективна реализация

Оценката на студентите за възможността им да участват в научноизследователска работа също е положителна. На университетско ниво с най-висок относителен дял е групата, която дава „добра“ оценка (37,78%), следвана е от тези, които присъждат „много добра“ (32,26%), а 11,79% я определят като „задоволителна“. Критично настроени са 54 студенти, 3,35% от анкетираните, които дават „незадоволителна“ оценка. Тревожен факт е, че 10,86% не знаят за такава научноизследователска работа. Това са 175 лица. Сред основните структурни звена с голям дял на тази категория лица са ФХН – 14,29% (24 лица) и ПФ – 12,94% (126 лица). С най-малък относителен дял на неинформирани студенти за научноизследователска работа са ФПН – 2,82% и ФМИ – 3,60%. Явно трябва да се поработи по осведомяването на студентите за възможностите, които стоят пред тях за включване в научна работа, както и да се поддържа обратна връзка с тях.

Позитивна е оценката и за административното обслужване в Студентска канцелария на университетско ниво. Повече от половината (60,71%) го оценяват като много добро, 27,93% като добро, а 7,08% като задоволително. На ниво структурни звена най-доволни са студентите от КД, ФМИ и ФТН. Около и над $\frac{3}{4}$ от тях оценяват обслужването в Студентска канцелария като много добро. Условно изведено, най-сдържани относно обслужването са анкетираните в ПФ. Там малко над половината (53,18%) дават много добра оценка. При това 9,14% (89 лица) се придържат към задоволителна, най-високата сред всички звена. Има и привърженици на незадоволителната оценка, които съставляват 2,16% (21 лица). Имайки предвид, че нагласите в оценяването от студентите на двата сектора на Студентска канцелария са различни, следва да се подходи внимателно към анализа на организацията на работа в сектора, който е позициониран в ПФ.

Подобна е оценката за обслужването в Учебен отдел. На университетско ниво 62,14% го оценяват като много добро, 28,43% като добро, а 5,21% като задоволително. На ниво структурни звена тенденцията в оценките се запазва. Най-висока оценка дават анкетираните в КД и ФМИ, чийто относителен дял за много добра оценка е съответно 79,41% и 71,93%. Отново най-взискателните към обслужването са студентите от ПФ. Подобно на предходния индикатор, около половината (57,39%) оценяват обслужването като много добро. Това е най-ниският дял на тази категория лица сред структурните нива. Същевременно 6,67% (65 лица) от респондентите застават зад задоволителната оценка, а 1,54% (15 лица) подкрепят незадоволителната оценка. Може би работата на Учебен отдел в ПФ също трябва да бъде обект на наблюдение и анализ.

Близки по стойност са и оценките на студентите, касаещи обслужването в Счетоводството и касата на университета. На университетско ниво 65,61% от анкетираните го оценяват като много добро, 26,75% като добро и 4,47% като задоволително. На ниво структурни звена оценките на респондентите гравитират около средните за университета, без съществени отклонения.

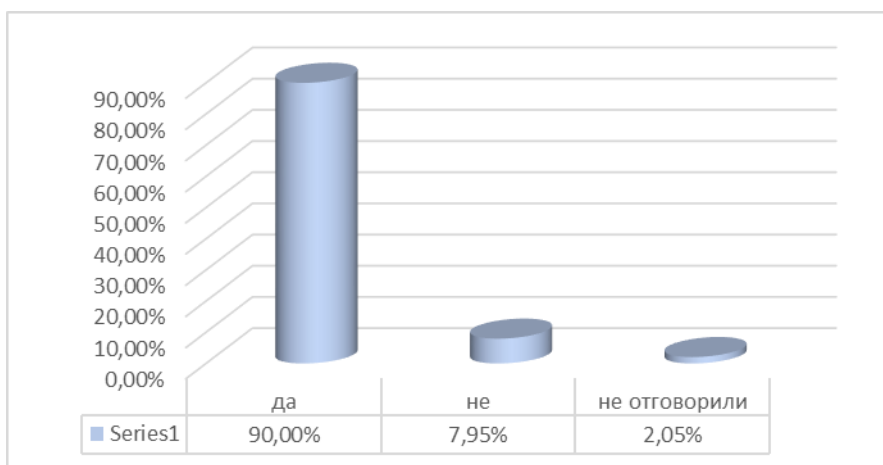
Идентични са отговорите за административното обслужване на ниво факултет. За университета като цяло 69,25% от анкетираните го оценяват като много добро, 24,22% като добро и 3,29% като задоволително. Критично настроените студенти са пренебрежимо малко – 0,31%, които дават незадоволителна оценка на административното обслужване. Те обаче са от един факултет и това е ПФ. Представяват 0,51% от анкетираните във факултета. Там са и най-много присъдилите задоволителна оценка – 3,33% (33 лица) от респондентите във факултета.

Сходни са оценките за административното обслужване на ниво катедра. На университетско ниво положителният вот е около 96%. На ниво структурни звена отново завършващите ПФ са с най-висок относителен дял на привържениците на задоволителна оценка – 3,19% (31 лица). Само там има и отрицателен вот, макар и символичен от 0,21% (2лица). Следва да се отбележи, че в двата факултета – ФМИ и ФТН, към катедрите няма специалисти и голяма част от административното обслужване се поема от академическия състав. Това не е трудоемко, но отнема времеви ресурс на преподавателите за научноизследователска работа.

Подобни са оценките за библиотечното обслужване. На ниво университет 63,60% от анкетираните го определят като много добро, 27,33% като добро, 5,09% като задоволително и 0,87% като незадоволително. Най-високи оценки са отсъдили студентите от КД. Критично настроени студенти, приели задоволителна оценка има във ФХН – 8,33% (14 лица), във ФПН – 6,78% (12 лица), в ПФ – 4,83% (47 лица) и във ФТН – 4,55% (5 лица). Има и отрицателни нагласи, но те са пренебрежимо малко.

Може да се обобщи, че цялостната оценка на завършващите студенти за обучението им в ШУ е позитивна. Констатацията се потвърждава и от фактът, че 90% биха избрали същата специалност, ако кандидатстват сега. (Фиг.6) На структурно ниво най-висок е този вот в КД – 97,06%, а сравнително нисък във ФХН – 81,55%. В последния факултет има и висок относителния дял на отрицателния вот – 13,69% (23 лица). Подобна категория анкетирани има и във ФМИ – 14,04% (16 лица), във ФТН – 9,09% (10 лица), във ФПН – 9,04% (16 лица) и ПФ – 6,27% (61 лица). На практика само в КД няма отрицателен вот.

Към момента на завършването респондентите са с различен трудов статус. На университетско ниво близо 2/3 от тях (64,56%) работят към момента на анкетирането. 26,10% от студентите работят по изучаваната специалност, а 12,09% - в професионалната област.

Фиг. 6 Хипотетичен повторен избор на студентите, на същата специалност, която завършват

С най-голям дял на работещите студенти е ФТН – 74,55%, следван от ПФ – 67,04% и ФХН – 61,31%. Същият е рейтингът на структурните звена по индикатора „работещи студенти по специалността“. На първо място е ФТН с 42,73% от анкетираните, следван от ПФ с 27,77% и ФХН с 24,40%. На последно място по този показател остава КД с 10,29%.

На университетско ниво в голямата си част завършващите работят в българска държавна компания (45,55%). 28,31% работят в българска частна институция. С равен относителен дял от 3,40% са лицата, работещи в чуждестранна фирма и в българска такава с чуждестранно участие.

Около 1/5 от анкетираните освен посочената специалност, завършват и друга такава.

Като цяло анализът показва, че у анкетираните студенти е налице високо ниво на удовлетвореност от качеството на учебния процес. Практически всички респонденти (98,95%) са доволни от факта, че завършват специалност в Шуменския университет. В голямата си част (89,51%) от анкетираните биха продължили образованието си в университета. Обобщената оценка на студентите за преподаването в учебния процес също е сравнително висока. На първо място в скалата на аргументите по този въпрос е айтемът „Поднасят се интересни и много полезни знания“. Припознали са го близо половината от анкетираните (49,62%). На второ място в класацията с 38,56% е „Създават се условия за активно и творческо участие в учебния процес“. Положително е становището им и за академичната етика. На университетско ниво за 68,13% тя е много добра, за 25,60% - добра. Това е добър атестат за академичния състав на университета.

В своята съвкупност, завършващите студенти дават висока оценка за професионалната си подготовка. Близо 2/3 (64,10%) са на мнение, че обучението в ШУ ги подготвя за бъдещата професия в голяма степен, а 31,68% - в известна степен. В тази връзка като цяло, на ниво университет, анкетираните са оптимисти за намирането на бърза и ефективна реализация. Близо половината (49,44%) дават категорично отговор „да“, 37,22% - „по-скоро да“.

Позитивна е и оценката на анкетираните за административното обслужване в Студентска канцелария, Учебен отдел, Библиотека, Счетоводство и на ниво Основно структурно звено.